

prudenter non dat medicinam ita efficacem quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita Sacerdos divino inflatu motus non semper totam pœnam quæ uni peccato debetur injungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet et a pœnitentia totaliter recedat¹.

Et ratio est, tum quia hoc Sacramentum non est forum iræ et pœnarum, sed veniæ et misericordiæ; tum quia satius est, quod pœnitens cum leviori pœna residuam luat in purgatorio, quam graviori pœna neglecta, damnetur in inferno. Iterum Angelicus: *Sacerdos non imponat pœnitentiam ita gravem, ut pœnitens totam dimittat; nec ita levem, ut contemnat peccatum... Tutius est imponere minorem debito, quam majorem; quia melius excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam severitatem*². Idipsum docent Salesius ac Carolus addentes expedire, ut aliquando pœnitentes interrogentur, an talem pœnitentiam valeant exequi. Monendi tamen sunt de insufficientia satisfactionis injunctæ, ut ita quoad possunt pœnitentiæ operibus vacent. Imo sapienter addit S. Thomas de Villanova³: *Hoc judicio meo ita perficies, si facilem unam injungeris, acriorem consulueris.*

60. Q. 6. *An pro satisfactione expediat imponere ingressum in Religionem, vel Matrimonium, vel Missarum celebrationem? An opus jam debitum, opus internum, opus pro defunctis; vel cessatio ab aliquo opere; vel satisfactio publica?*

R. Ad 1: Quoad ingressum in Religionem commune est, eum non posse pro satisfactione imponi; quia id esset nimis durum. Ita ex Angelico docent Navarrus, Sa, Sylvius et alii⁴.

R. Ad 2: Utrum possit imponi ipsum Matrimonium, affirmant nonnulli pro casu, quo Confessarius cognoscat statum conjugalem esse pœnitenti remedium necessarium ad vitanda peccata. Sed melius cum Escobar, Laymano, etc., hoc re-

¹ P. 5, q. 48, a. 5. — ² Opusc. LXV.

³ Sermo fer. vi post Dom. *Lætare*. Dicit Puteobonellus cum Giribaldo, quod pœnitens factus impotens in decursu ad satisfactionem quæ a principio erat rationabilis, si sufficiens scientia sit instructus, per interpretationem valet eam imminuere; nam interpretatio non est actus jurisdictionis, sed actus prudentiæ quo quis judicat se ad tantam non teneri. Sed consultius est confessarium adire.

⁴ 2, 2, q. 62, a. 5.

probant alii; quia matrimonium requirit omnimodam libertatem, unde ipse pœnitens poterit quidem seipsum ad illud obligare; at aliter non nisi illum hortari. Sane ea pœnitentia data, pœnitens esset ligatus; sed quid si postea velit ipse aliis mediis uti ad se continendum? tunc non esset in necessitate contrahendi, et proinde frustranea evaderet pœnitentia injuncta et mutilum remaneret ipsum Sacramentum.

R. Ad 5: Quoad Missas Benedictus XIV Confessarium hortatur, ne illas etiam sponte oblatas acceptet, si eas ipse imposuerit: idque ad avaritiæ suspicionem avertendam¹. Imo recte monet D. Carolus, ut Missæ non imponantur, eadem de causa².

R. Ad 4: Negat Antoine posse pro sacramentali satisfactione imponi *opus jam debitum*, cum jam alio titulo sit illud a pœnitente præstandum. Verum Layman, Lugo, Sanchez, Sporer et Suarez affirmant communiter ac merito (si opus non sit eodem titulo satisfactionis sacramentalis præceptum); nam opus aliunde jam debitum aut præceptum, uti esset auditio Missæ in Festo, cum sit ex natura sua satisfactorium, bene potest per *claves Ecclesiæ* elevari ad meritum etiam satisfactionis sacramentalis. Nonne qui audit Missam in Festo etiam ex voto debitam, duplex consequitur meritum, obedientiæ et pietatis? a pari qui implet opus jam præceptum, et simul etiam injunctum pro satisfactione sacramentali. Diximus *si opus non sit eodem titulo satisfactionis sacramentalis præceptum*; non enim potest denuo elevari ad sacramentalem satisfactionem quod jam elevatum est: hinc merito dicunt Palaus et Roncaglia cum Candido contra Croix, quod si pœnitens statim post absolutionem deferat aliud peccatum, non sufficit illi eandem pœnitentiam impositam confirmare, novam non injungendo.

In praxi opus debitum ne imponatur, nisi spectata fragilitate pœnitentis; cum æquum sit, ut sentiat peccati pondus: et in casu pœnitenti significetur. Unde commune est, quod ubi Confessarius expresse non sit allocutus de opere alias debito aut præcepto, intelligatur impositum opus liberum,

¹ *Notificatio*: e XCII. — ² Instr. Ad Confessarios.

seu supererogatorium⁴. Quare pœnitens cui sit a confessario imposita eleemosyna pauperi largienda, non satisfaceret, si pecuniam pro eleemosyna destinata insumpsit ad alendam matrem pauperem, quia ad id jam stricte tenetur ex jure naturali pietatis. — Excipe nisi (ut satis communiter dicunt Antoine, Collet, etc.), aliud colligi possit in certis rerum adjunctis: v. g., si Confessarius imponeret auditionem Missæ per mensem non esset obligatio duas Missas audiendi in festo: nam sic recte præsumitur esse mens Confessarii.

R. Ad 5: De opere interno nonnulli dubitant posse pro sacramentali satisfactione imponi eo, quod putent satisfactionem, cum sit pars Sacramenti, esse debere sensibilem. Sed sententia communis merito affirmat: nam sicut contritio licet per se tota interna sit, attamen fit sensibilis per Confessionem: ita opus satisfactorium, licet internum, fit sensibile per impositionem atque acceptationem.

R. Ad 6: Communius et probabilius affirmant posse imponi opus pro defunctis; satisfactio enim in hoc casu stat ex parte bonæ voluntatis, quæ pœnitens opus suum applicat defunctis. Vel, ut docet Angelicus, satisfactio sacramentalis duplicem habet valorem: unum ex opere operato; alterum ex opere operantis. Primum sibi soli, alter etiam aliis prodesse potest⁵. Hinc Catechismus romanus: *Maxime convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot et definitis diebus orationi vacent; ac pro omnibus, et præsertim pro iis, qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant*⁵.

R. Ad 7: Recte ac communiter affirmant posse etiam imponi cessationem a bono opere, v. g., a Communionem, a jejuniis; cessatio enim hæc potest esse aliquando actus virtutis, saltem ad servandam obedientiam Confessario. Regulariter tamen id non expedit, præsertim si periculum sit, ne alii judicent talem omissionem fuisse impositam in Sacramento, et sic odiosa reddatur Confessio.

R. Ad 8: Si agitur de peccato occulto, certum est non

⁴ Quare si Confessarius jejuniis imponat, pœnitens debet monere Confessarium, si forte alio debito stricte teneatur ad jejuniis, tali die. — V. Liguori. *Op. Mor.*, I, VI, n. 515.

⁵ Quodl. 3, a. 28. — ⁵ De satisf., n. 79.

posse publicam satisfactionem imponi; id enim expresse Confessario vetat Rituale R.: *Pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam pœnitentiam non imponat*; secus indirecte violaretur sigillum, uti ait D. Thomas⁴. Si vero agitur de peccato publico, confessarius non solum potest, sed aliquando tenetur publicam satisfactionem imponere, si nempe alia via occurri nequeat, v. g., scandalo dato, vel honori alicui detracto. Sed non est adstringendus pœnitens (prout recte observant Salmanticenses, Roncaglia aliique), si renuit, et aliter possit damnum æquivalenter reparare; tunc enim ex una parte infirmitati pœnitentis subvenitur, ex alia scandalum sufficienter alio modo tollitur, uti per publicam auditionem Missarum, Ecclesiarum visitationes, frequentiam Sacramentorum, ingressum in aliquam Congregationem, ubi publice pietatis opera exerceantur² (I).

61. Q. 7. An satisfactio semel imposita mutari possit?

R. Satisfactio semel imposita non potest valide mutari a pœnitente auctoritate propria ne in melius quidem; tum quia nulla satisfactio potest esse sacramentalis, nisi imponatur a ministro Sacramenti; tum quia reus non potest mutare sententiam judicis. Sed potest tam a proprio Confessario seu ab eo a quo pœnitentia illa imposita est, tam ab alio quolibet Confessario approbato:

1. A proprio Confessario, quia legislator semper valide potest propriam legem mutare, imo cum causa etiam licite, uti esset in casu nostro si pœnitens prævideatur non esse satisfactorius ob nimiam repugnantiam aut fragilitatem. Neque

⁴ In 4, d. 14, q. 1, a. 5, q. 1.

² « Un homme, par exemple, a montré du mépris pour les devoirs de la religion: s'il assiste aux offices divins, s'il s'approche des Sacraments, la réparation du scandale est suffisante. » Gousset. Quod sane debeat scandalum publice reparare qui publice deliquit, non tam cadit sub præcepto satisfactionis quam sub præcepto charitatis. Hinc Fagnanus refert quod S. C. C. noluit declarare, an in foro sacramentali pro publicis peccatis publicæ pœnitentiæ essent imponendæ. Quod Tridentinum autem, sess. xxiv, c. viii, dicat oportere, ut peccatori publico pœnitentia publica injungatur, intelligunt non sine aliquo fundamento de foro judiciali externo; nam Concilium addit quod episcopus publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I, VI, n. 512.

tunc de novo danda est absolutio, cum jam peccata sint remissa: imo neque opus est Confessionem jam factam repetere, si adhuc Confessarius recordetur saltem in confuso de statu conscientiae sui poenitentis; tunc enim adhuc potest justam ferre sententiam. Notant tamen Lessius, Suarez et alii, quod, facta commutatione poenitens iterum potest primam eligere; quia ex una parte commutatio est in illius favorem inducta, ex alia prima poenitentia conveniens est et sacramentalis.

2. A quolibet alio Confessario approbato, quia quilibet alius Confessarius potest eandem causam cognoscere, si poenitens illius tribunali se submittat. Ut tamen alius Confessarius poenitentiam mutet, docent probabiliter Castropalaus, Concina, Holzman, Layman et Lugo poenitentem debere Confessionem suam repetere saltem in confuso, ut ejus status dignoscatur, et conveniens medicina et poena ei injungatur. Verum multi cum Bonacina, Navarro, Sa, Toletto, etc., item probabiliter contrarium docent dicentes in hac secunda Confessione non agi de judicio ferendo super culpis delatis in praecedenti, cum jam illud completum sit, neque de nova danda absoluteione, quae jam est tributa; sed tantum de poenitentia commutanda, ad quod sufficit prioris poenitentiae cognitio, ut nova aliquo modo aequivalenter medicinalis et vindicativa imponatur¹.

Certum est autem, quod poenitentia valide commutari non potest ab alio Confessario, extra poenitentiae tribunal; quia Confessarius nullam habet potestatem, nisi in judicio sacramentali. Ab eodem autem Confessario utique potest commutari extra Confessionem, juxta aliquos intra unius diei spatium a Confessione, imo etiam intra hebdomadam et amplius. At verius puto cum sententia communiore id tantum posse admitti, si fiat statim post absoluteionem, antequam poenitens discedat; quia tunc tantum censetur moraliter perseverare idem judicium, idque etiam videtur exigere reverentia Sacramenti.

¹ Hoc locum non haberet, si esset immutanda poenitentia ob casus reser-
vatos a superiore imposita; quia inferior nulla in superiorem potitur aucto-
ritate. Excipe nisi casus urgeat, et superior non possit adiri; tunc praesum-
itur conniventia superioris. — Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 529.

62. Q. 8. *An poenitens debeat acceptare, et exequi satisfactionem?*

R. Ex sententia communi et vera (quae ex Vasquez est etiam de fide post Tridentinum) poenitens tenetur sub gravi satisfactionem sibi impositam acceptare et exequi; si enim sub gravi tenetur Confessarius satisfactionem convenientem injungere, a pari tenetur poenitens sub gravi eandem acceptare et exequi. Obligatio videlicet imponendi satisfactionem et obligatio eandem acceptandi et exequendi sunt duo correlata, quorum unum esse non potest sine altero, ut argumentatur Benedictus XIV, Bulla *Inter praeteritas*. Unde peccat graviter poenitens qui recusat acceptare poenitentiam, quae par est suis viribus, et quam potest facile adimplere, si ex mera desidia illam recusat¹.

At tamen docent communiter omittere poenitentiam levem impositam pro venialibus aut mortalibus jam confessis, non esse nisi veniale; cum materia levis non sit capax gravis obligationis; aliunde Sacramentum jam completum est essentialiter². Non tenetur autem poenitens poenitentiam implere, si fuit invalida Confessio; quia nullum adest Sacramentum integrandum. Idem est de imposita sine absoluteione poenitentia, ob eandem rationem; at tamen excipe, si poenitentia sit medicinalis et ex praeepto confessoris agenda; vel si poenitens ad eandem Confessionem perficiendam pluries accedat, et Confessarius poenitentiam singulis vicibus imponat hac intentione mitiorem ultima vice imponendi, ut saepius fieri solet.

63. *Quid (addes) dicendum de circumstantiis satisfactionis? Qui sine causa omittit circumstantiam satisfactionis, si, v. g., recitet quidem Rosarium, sed non flexis genibus, uti*

¹ Si tamen ea sit justo gravior et nimis onerosa respectu ad suam imbecillitatem, tunc si Confessarius nollet eam moderari, posset poenitens absoluteione discedere, saltem sine gravi culpa, et alium quaerere Confessarium.

² Item est veniale, si pars levis tantummodo gravis satisfactionis omittatur. Et hac in re censet Croix et Gobat cum aliis non esse mortale, si, v. g., ex decem Communionibus una omittatur. Verum huic non acquiescimus, ait S. Alphonsus, *Op. Mor.*, l. VI, n. 516.

fuerat eidem injunctum, peccat saltem venialiter; cum utique sit in præcepto hæc circumstantia. Sed utrum aliquando peccet mortaliter, id pendet a molestia gravi aut levi, quam affert illa circumstantia vel per se vel respective ad pœnitentem, prout significaverit Confessarius pœnitentiam imponens. Si, v. g., injunctum sit orare flexis genibus, censet Croix non esse mortale, si omittatur genuflexio: si vero injunctum sit orare brachiis expansis, dicit esse mortale, si hæc omittatur circumstantia; quia non primum, sed secundum in genere molestiæ grave est¹.

64. Q. 9. *An pœnitens oblitus satisfactionis debeat iterum confiteri?*

R. Alii cum D. Antonino affirmant pœnitentem debere iterum confiteri; quia pœnitens curare debet quantum commode potest, ut Sacramentum fiat integrum: qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media, saltem tenetur præcipua repetere peccata. Alii vero communiter et valde ac forte magis probabiliter negant cum Layman, Roncaglia, Suarez, Vasquez, Viva, etc., et hoc valere dicunt Croix, Lugo et Navarrus, etiamsi pœnitens oblitus sit culpabiliter prioris satisfactionis; nam pœnitens non amplius tenetur ex una parte ad illius implementum, cum impossibile ei factum sit: ex altera non videtur extare obligatio repetendi Confessionem, cum nemo videatur teneri repetere peccata jam directe remissa; esset enim onus nimis grave.

Attamen si pœnitens putaret Confessarium reminisci posse pœnitentiæ impositæ, teneretur eundem adire, si commode potest; cum ejus implementum adhuc sit moraliter possibile: et aliunde curandum sit, ne relinquatur mutilum Sacramentum².

65. Q. 10. *Quandonam satisfactio impleri debet?*

R. Certum est, quod satisfactio non est necessario præmittenda absolutioni (ergo tanto minus Communioni). Id constat: — 1. ex praxi a duodecim et amplius sæculis in utraque Ecclesia vigenti; imo etiam primis temporibus id

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 620.

² V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 520.

fieri consuevisse pluribus exemplis probant eruditi¹; — 2. ex Sisto IV, qui Petrum de Osma contra sentientem nota hæreticali confixit; ex Alexandro VIII, qui sub n. 16 contrariam propositionem proscripsit; ex Clemente XI qui item propositionem 87 Quesnelli diris devovit; tandem ex Pio VI, qui instauratum errorem in Synodo Pistoriensi propositione 55 iterum damnavit; — 3. ex ratione; nam satisfactio in actu non est pars essentialis².

Quoad tempus autem adimplementi præcise, dicimus, si tempus fuit a Confessario determinatum, patet tunc satisfactionem adimplendam esse: secus debet ea impleri quamprimum commode poterit; satisfactio enim est solutio debiti, et compensatio illatæ injuriæ, quæ diu differri non debent³. Quænam autem notabilis dilatio? dicimus: si pœnitentia sit levis, dilatio, quantacumque sit, nunquam erit gravis; cum tunc vel ipsa pœnitentiæ omissio probabilius non esset gravis. Si vero imposita pœnitentia sit gravis, conveniunt omnes, dilationem notabilem satisfactionis inferre gravem injuriam Sacramento; et ideo continere grave peccatum. Qua in re nos tenemus cum Croix et Mazzotta hoc principium generale: quod nempe habeatur ut notabilis dilatio illa quæ affert grave præjudicium rei præceptæ, v. g., si pro satisfactione medicinali imposita sit Communio singulis mensibus, et pœnitens ita eandem differat, ut ex ea dilatione videatur oriri periculum relabendi in peccatum.

Vel in ipsis satisfactionibus vindicativis videtur nimis benigna sententia, quæ dilationem non reputat gravem, si ad sex menses non pertingat. Sicut nimis rigida quæ judicat

¹ Morinus, *De Pœnit.*, l. VIII, c. viii. — Martenius, *De antiq. Eccl. ritib.*, l. I, p. XXVI, c. vi.

² Ergo Confessarius exigere non debet a pœnitente sufficienter disposito, ut pœnitentiam ante absolutionem impleat. Si autem prudenter judicet pœnitentem non esse sufficienter dispositum, pœnitentiam simul medicinalem et pœnalem ei injungat, eumque pro aliquo tempore remittat, ut melius disponatur: pœnitentia quam interea implebit, effectum non habebit ex opere operato, sicut et confessio, nisi eo instanti quo accedente absolutione, perficiatur Sacramentum. Ita *Deus*.

³ V. Liguori, *Homo Apost.*, tract. XVI, n. 57; et *Op. Mor.*, l. VI, n. 521.

mortalem dilationem ad quindecim dies vel ad mensem, si adhuc possit pœnitentia recte impleri.

66. *Quid (dices) si præscripto tempore satisfactio non fuerit impleta?* Adhuc est implenda; semper enim a Confessario intenditur principaliter ipsum opus injunctum: tempus vero non intenditur, nisi accessorie. Atqui principale remanet, etiam deficiente accessorio.

67. Q. 11. *An satisfactio impleri possit per alium?*

R. Cum distinctione: vel agitur de satisfactione, quæ non sit imposita in Sacramento; vel de satisfactione Sacramentali. Si 1, potest per alium illa impleri; nam satisfactio est debiti solutio; potest autem unus pro alio debitum solvere. Unde Apostolus habet: *Alter alterius onera portate*¹. Hoc tamen intelligendum, si agatur de mera debili solutione; non autem si satisfactio ordinetur ad medicinam, quæ non prodest nisi sumenti: *Ex jejunio unius*, ait Angelicus, *caro alterius non domatur*².

Si 2, non potest; tum quia ab Alexandro VII proscrip̄ta est hæc propositio sub n. 15: *Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat*; tum quia ex Tridentino materia Sacramenti sunt actus ipsius pœnitentis, nempe Contritio, Confessio et Satisfactio: ergo sicuti unus non potest pro altero conteri vel confiteri, ita nec satisfacere³.

Sed (quæres) an possit cum alio satisfactio Sacramentalis impleri? Alii absolute affirmant posse pœnitentem cum socio satisfactionem implere: quia hoc onus imitatur pondus Officii, quod utique potest recitari cum socio etiam ad illud non obligato. Alii vero affirmant si imponantur preces quæ ex usu fidelium vel Ecclesiæ alterne recitari soleant, uti rosarium. Alii tandem absolute negant negando paritates (et huic sententiæ consentanea est praxis); nam Officium et aliæ

¹ Gal. vi. — ² Suppl. 5 p., q. 15, a. 1.

³ Excipe casum, quo Confessarius id pœnitenti concedat, ut dicit Suarez cum D. Thoma; nam tunc non jam opus, sed ipse actus pœnitentis, quo satisfactionem ab altero pro se petit, locum tenet satisfactionis formalis. — *v. Liguori, Op. Mor., l. VI, n. 526.*

preces alternatim recitari solitæ non sunt pœna, ut eam peccator totam sustineat.

Ceterum contra Cajetanum atque Sylvium docent communissime Elbel, Filliucus, Sa, Sanchez, Sporer, Suarez, etc., quod pœnitentia bene potest impleri tempore, quo aliud impletur præceptum, puta in Missa de præcepto; nam duobus præceptis potest simul satisfieri: excipe nisi aliter statutum sit a confessario. Et sane in nostro casu Missa est quidem in præcepto, non tamen peculiare preces; hæc igitur determinari poterunt a pœnitente ipso.

68. Q. 12. *Quid de eo, qui satisfactionem implet in mortali?*

R. Communis et probabilior sententia, quam tenet Concina, Lugo, Roncaglia, Salmanticenses et Suarez docet, eum qui pœnitentiam implet in mortali, substantialiter satisfacere, etsi adhuc habeat affectum ad peccatum illud; nam ad implendum satisfactionis præceptum sufficit ponere opus præceptum, licet ejus finis non obtineatur. Tunc quidem non habebitur meritum et effectus satisfactionis injunctæ, nempe remissio pœnæ debitæ, quæ haberi non potest sine charitate (et hoc sensu intelligitur D. Thomas, qui contra objicitur); sed dici nequit ipsum non adesse satisfactionis implementum.

Attamen probabilius est eum qui implet in mortali satisfactionem, peccare venialiter, siquidem indigne suscipit partem integram Sacramenti; at ponere obicem effectui partiali Sacramenti, nempe remissioni pœnæ, non potest ab aliqua culpa excusari; ita Layman, Wigand, Suarez, aliique plures¹.

COROLLARIUM. — De Indulgentia et Jubilæo.

69. Q. 1. *Quid est Indulgentia?*

R. Indulgentia definitur: *Condonatio pœnæ temporalis pro peccatis post Baptismum commissis et remissis adhuc Deo debitæ, facta a Superiore legitimo, extra Sacramentum, per*

¹ Putat Antoine cum aliis pœnitentiam ætam in mortali effectum suum sortiri, et finem obtinere, sublato per justificationem obice. — *v. Liguori, Op. Mor., l. VI, n. 522.*

applicationem thesauri Ecclesiae fidelibus vere poenitentibus et contritis, qui datas condiciones implent. Dicitur: 1. *condonatio poenae temporalis*; nam poena aeterna remittitur una cum ipsa culpa, cum repugnet in aeternum puniri, qui est Dei amicus; — 2. *pro peccatis post Baptismum commissis*; peccata enim commissa ante Baptisma ita per illud remittuntur, ut nullam relinquunt poenam, ne temporalem quidem postea luendam; — 3. *et remissis*, nam quandiu remanet culpa, non potest tribui poenae ei debitae condonatio: unde quando dicitur per indulgentiam peccata remitti, nomen *peccati* pro poenae reatu usurpatur; — 4. *adhuc Deo debitae*, sic excluditur error illorum qui volunt indulgentiam non remittere poenam divinae justitiae debitam, sed tantum relaxare poenitentiam a Confessario impositam aut imponendam juxta antiquos canones poenitentiales; — 5. *facta a legitimo Superiore*; quia nulla potestas potest valide exerceri, nisi ab iis quibus ea legitime data est; — 6. *extra Sacramentum*; quia hic poenae remissio non fit virtute alicujus Sacramenti, sed fit nobis applicando satisfactiones Christi et Sanctorum ipsis superabundantes, ex quibus conflatur thesaurus Ecclesiae; et ideo additur: *Per applicationem thesauri Ecclesiae*; — 7. *fidelibus vere poenitentibus*, etc., quibus verbis et subjectum et requisita indicantur indulgentiarum.

Ex quibus patet evidenter veram indulgentiam de sui natura liberare a laboriosis poenitentiae operibus; « *singulis tamen*, ait Benedictus XIV, *cardinalis Bellarmini doctrinam proponendam ducimus*: accipient prudenter Christiani Indulgentias, si simul etiam studeant dignos poenitentiae fructus facere¹. »

Indulgentia dividitur:

1. Ratione objecti cui inhæret: et alia est *localis*, quae conceditur loco immediate, v. g., tali Ecclesiae; alia *realis*,

¹ *Notificatione* un. Perrone, *De Indulgentiis*, materiam erudite exsolvit. — Muzzarelli. *Il buon uso della logica*. Opusc. xxx: valore delle Indulgenze; et x, *Storia Ecclesiastica*, § 12. — *Sermoni istruttivi di un vecchio Parroco della Toscana*, ecc. — Wiseman. *Conférence* xii. — Ferraris, v^o Indulgentia. — Bellarminus; Liberius a Jesu; Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 555; *Hom. Apost.*, tract. XVI, n. 62.

quae conceditur immediate rei, v. g., coronis (utraque mediate personis, v. g., talem Ecclesiam visitantibus, tale rosarium gestantibus); alia *personali*, quae personis conceditur independenter a loco et a re, v. g., communicantibus, orantibus, etc.

2. Ratione effectuum, quos producit: et alia est *plenaria*, quae dicitur etiam *plena*, *plenior*, *plenissima*, juxta majorem vel minorem facultatem, quae, praeter totalem poenae remissionem, tribuitur absolvendi a censuris, dispensandi in votis, etc. Haec remittit, juxta aliquos, totam poenam, quam totis suis viribus expungere non potest fidelis; sed melius totam poenam temporalem remittit, ut verbum ipsum sonat, et juxta fidelium persuasionem. Alia est *partialis*, quae remittit dumtaxat aliquam poenae partem, v. g., dierum vel annorum, prout fuerit a superiore declaratum: tales sunt quadragesimae et septem, quarum illae remittunt tantum poenae temporalis pro peccatis debitae, quantum per jejunium 40 annorum in pane et aqua remitteretur juxta veteres canones; istae quantum deberetur per annos septem.

3. Ratione temporis ad quod extenditur: et alia est *perpetua*, alia *temporanea*, alia *indefinita*, prout conceditur in perpetuum, vel ad tempus, vel absque temporis limitatione.

70. Q. 2. *Quaenam est catholica doctrina circa Indulgentias?*

R. Adversus Indulgentias insurrexerunt primo Montanistae; dein Waldenses ac Wicleffitae; postea Lutherus¹ et Calvinus, ac sectae omnes ex his progenitae. Tandem Janseniani, qui Indulgentias dicunt non esse nisi merae relaxationes poenitentiae canonicae in foro ecclesiastico tantum validas; thesaurum vero Ecclesiae commentum esse a Scholasticis excogitatum. Contra hos omnes:

Dicimus 1: est in Ecclesia potestas a Christo concessa conferendi Indulgentias, et earum usus est christiano populo maxime salutaris. De fide est sic a Tridentino definitum:

¹ Lutherus contra Leonem X ira excandescens quod Indulgentiae publicationem commisisset Dominicanis, non Augustinianis, de quorum familia erat, in Indulgentias debacchatus est, et eas non erubuit appellare *Pontificum fraudes et imposturas*.

Quum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesie concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit, sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum christiano populo maxime salutarem, et sacrorum Conciliorum auctoritate probatum in Ecclesia retinendum esse docet et præcipit; eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant¹. Id evincitur: — 1. ex Scriptura, in qua legitur: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo, et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo*². At si per ea verba *quæcumque alligaveritis* Ecclesia potestatem accepit peccatoribus laboriosa opera injungendi, dicenda erit per alia posteriora verba *quæcumque solveritis*, potestatem accepisse ab illis operibus eosdem solvendi: quod quidem per Indulgentias operatur; — 2. ex præscriptione: jam enim ab antiquis temporibus, nemine reclamante, Ecclesia Indulgentias elargita est: sic Innocentius I anno 416, S. Leo anno 451, Sergius II anno 847, Gregorius VII anno 1084, Urbanus II anno 1094, Paschalis II anno 1100 et alii longe ante protestantes, fidelibus eas concessere. Adde Concilium Nicænum I, Ancyranum, Illiberitanum, Arelatense, Laodicænum, etc.: adde usum qui per decem fere sæcula perduravit, ut feria v in Cæna Domini ab Episcopis absolverentur ab omni ulteriori pœna qui in capite quadragesimæ confessi fuerant³. Tandem nonne ipse Apostolus incestuoso Corinthio de rigore temporalis pœnitentiæ aliquid remisit, et quidem ex persona Christi⁴?

Quarum porro indulgentiarum usum esse populo maxime salutarem, ut ait Tridentinum, vel ex eo liquet, quia Indulgentiæ non nisi rite dispositis ac pœnitentibus, nec nisi sub certis conditionibus, quæ pietatem foveant conceduntur.

¹ Sess. xxv, decr. *De Indulg.* — ² Matth. xviii.

³ V. Christianus Lupus, *Dissertat. de peccatorum et satisf. Indulg.*, c. vii. — Salzano, *Lezioni di diritto*, ecc., vol. III, p. 48. — Amort, *Dissert. apolog. de Indulgentiis*. — Franco, *Risposte popolari alle obbiezioni più comuni contro la Religione*.

⁴ 1 Corinth. v. — V. Liguori, *Opera dogmatica*, sess. xxv, nn. 50 et seqq.

Ideo etiam patet, quam aptus sit indulgentiarum usus ad finem quem intendit Ecclesia, in eo situm (ex verbis Clementis IV Constit. *Unigenitus*) videlicet, ut *cunctorum fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehementius incalcescat*. Quod si aliqui indulgentiis abutuntur, hoc est vitium hominis, non autem rei.

Dicimus 2: datur in Ecclesia Indulgentiarum thesaurus constans ex meritis Christi et Sanctorum¹. Hoc est fidei proximum, ut constat ex Pio VI, qui propositionem 41 Synodi Pistoriensis contrarium invenientem damnavit: Pio VI prævererat tum Leo X contra Lutherum, tum Gregorius XIII contra Baium. Et sane negari non potest, quod sit in Ecclesia cumulus satisfactionum seu superabundantia: siquidem superabundavit satisfactio Christi utpote infinita; satisfactio B. Virginis, quæ licet sine macula semper extiterit, et ideo nullum contraxerit debitum pœnæ, tamen tot passa est; aliorumque sine numero Sanctorum, qui ab omni ferme culpa immunes tot tantaque sustinuerunt. Et quamvis Sancti fuerint abundanter remunerati de operibus proprie meritoriis per visionem Dei, tamen utpote satisfactoria eorum opera exhausta non fuerunt². At numquid istæ uti simpliciter satisfactoriæ remanent otiosæ? Dicendum potius eas in Ecclesia thesaurum inagredi, cujus ipsa administrationem habet: *Ea autem, quæ sunt alicujus multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine secundum arbitrium ejus, qui multitudini præest*, ut ait D. Thomas³. Omnes porro

¹ Nos *meritorum* Christi et Sanctorum nomine significamus non merita in rigoroso sensu, quibus aliquis *sibi* meretur; sed quatenus hæc *satisfactoria* sunt, quibus quispiam aut pro se, aut pro se et aliis, aut pro aliis tantum divinæ justitiæ læsæ satisfacit. Sic Christus pro nobis tantum satisfactoria hæc merita posuit, sancti vero satisfecerunt pro se et pro aliis: dum itaque dicimus thesaurum Ecclesiæ constare ex meritis Christi et Sanctorum, significamus constare ex eorum meritis satisfactoriis, aut etiam, ut nonnullis placet, *impetratoriis*, quæ præstiterunt Sancti pro se, etsi superabundent etiam pro aliis. Adeoque improprie *meriti* nomen usurpatur. Ita Perrone.

² Etiam meritis Sanctorum adhuc viventium conflare potest hic meritorum cumulus, ut patet et docet Catechismus, p. II, c. v, n. 6.

³ Suppl., 4 p., q. 25, a. 1.

commembra sumus unius capitis Christi Jesu; ergo omnes homines de illis participare possunt. Esto quod vi Communionis hujusmodi omnes jam per se participant; at multo magis illi participare debent, quibus applicantur specialiter¹.

Neque injuriosa est Christo, si ad merita ejus infinita adjungantur Sanctorum merita: honor enim servorum redundat in dominum, cum sanctorum merita nonnisi ex Christi meritis habeant quod nobis prodesse possint.

Dicimus 3: Indulgentiæ a pœna liberant, seu remittunt pœnam pro peccatis debitam non solum coram Ecclesia, sed etiam apud divinam justitiam. Hoc est saltem proximum fidei, ut constat ex contrariis propositionibus censura notatis, nempe ex articulo 19 Lutheri a Leone X, et propositione 40 Synodi Pistoriensis a Pio VI damnata. Et talis semper fuit Ecclesiæ sensus². Adde ex Angelico: si Indulgentiæ nudam importarent pœnæ canonicæ remissionem, *Ecclesia hujusmodi Indulgentias faciens, magis damnificaret, quam adjuvaret; quia remitteret ad graviores pœnas, scilicet purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis*³; quod impium est dicere.

Dicimus 4: Indulgentia applicari potest *per modum suffragii* animabus purgatorii. Hæc propositio ad fidem pertinet juxta Sylvium; saltem fidei proxima est, id enim probat tum Ecclesiæ usus, siquidem omni tempore sic concessas legimus⁴; tum Sixtus IV, qui 1478 damnavit doctrinam Petri De Osma huic veritati oppositam; tum Leo X, qui 1520 damnavit contrariam Lutheri propositionem (nn. 22 et 23); tum Pius VI, qui aliam similem diris devovit Bulla *Auctorem fidei*, n. 42. Neque sane *est aliqua ratio*, inquit Angelicus, *quare Ecclesia transferre possit communia merita, quibus Indulgentiæ innituntur, in vivos et non in mortuos*⁵. Id

¹ D. Chrysostomus, Homil. In SS. martyres Juvenium et Maximinum mentionem facit thesauri Ecclesiæ; non est ergo Scholasticorum inventum.

² V. Epist. xxx Cleri Romani ad S. Cyprianum; it. Epist. xii Cypriani ipsius.

³ Suppl. q. 25, a. 1. — ⁴ V. Perrone, *De Indulg.*, n. 76.

⁵ Suppl. q. 71, a. 10.

etiam evincit dogma de communione Sanctorum; *neque enim piorum animæ mortuorum separantur ab Ecclesia*¹.

Addimus tamen *per modum suffragii*; nam cum animæ purgantes Ecclesiæ jurisdictioni non subdantur, ipsis Indulgentiæ applicari non possunt sicut vivis per modum absolutionis, vi cujus Ecclesia eorum delet pœnæ reatum. Sed tantum per modum suffragii, seu simplicis solutionis, quatenus nempe rogatur Deus, ut eas acceptare dignetur. Ad hoc autem necesse est: — 1. ut eo fine sit concessa Indulgentia, ut nempe etiam possit defunctis applicari: quæ quidem concessio a solo R. Pontifice fit; — 2. ut intentio saltem interpretativa sit in lucrante eas defunctis applicandi; nam superior dat tantum *posse*, non autem actu applicat eas huic vel illi; — 3. status gratiæ in eas lucrante saltem in ultimo opere, ut nobis verius videtur contra aliquos; neque enim quis potest alteri applicare Indulgentiam, nisi prius ipse eam fuerit lucratus; cum nemo possit alteri tribuere, quod non habet. Porro ad lucrandam Indulgentiam statum gratiæ omnino requiri declaravit Benedictus XIV Constitutione *Inter præteritas* (J).

71. Q. 3. *Quibus competit potestas Indulgentias concedendi?*

R. Cum Indulgentiæ sint bona communia Ecclesiæ, principium generale est, easdem concedi non posse nisi ab iis, qui jure divino Ecclesiæ ipsi actu præsent. Hinc nec Abbates Religiosorum Ordinum, nec Vicarius generalis, nec Parochi possunt, nisi jure delegato, Indulgentias elargiri; nec etiam potest Episcopus qui sedem non habeat, cum tunc jurisdictione careat: *Dicendum quod Papa (ait Angelicus) habet plenitudinem pontificalis potestatis quasi rex in regno; sed episcopi assumuntur in partem sollicitudinis quasi judices singulis civitatibus præpositi, propter quod eos solos in suis litteris Papa fratres vocat; reliquos autem vocat filios. Et ideo potestas faciendi indulgentias plene residet in Papa qui potest facere quod vult, causa tamen existente legitima; sed in episcopis est taxata secundum ordinationem Papæ, et ideo possunt facere secundum quod eis taxatum est et non amplius*².

Ex quo principio sequitur, indulgentias concedi posse a Pontifice

¹ S. Augustinus, *De civ. Dei*, l. XI, c. ix.

² Suppl. q. 26, a. 3. — V. Ferraris, v^o Indulgentia, a. 2, n. 19.

in toto orbe, ab Episcopis in propriis Diocesisibus: et quidem Pontifex concedere potest Indulgentias plenarias; Episcopi autem ex Lateranensis IV dispositione Indulgentias tantum unius anni in Dedicatione Ecclesiae, quadraginta dierum in aliis causis¹: et quidem in perpetuum, atque etiam extra propriam Diocesim, modo cum suis subditis; cum hæc jurisdictio non sit contentiosa. Quod vero pertinet ad Archiepiscopos, Patriarchas ac Primates, eas omnes, quas possunt Episcopi, Indulgentias concedunt, et quidem per totam provinciam extra ipsam visitationem; cum hac de re jus indistincte loquatur. Tandem Cardinales ex usu introducto 100 dierum Indulgentias legitime concedunt Ecclesiae cui tanquam Episcopi præsunt; imo in Ecclesis suorum titularum eas ipsas concedunt, etsi Episcopi non sint².

72. Ad Indulgentiam valide concedendam requiritur causa; quia Papa et Episcopi non sunt domini, sed dispensatores thesauri Ecclesiae: *Indulgentiæ, ad rem Angelicus, tantum valent quantum prædicantur, dummodo ex parte dantis sit auctoritas, et ex parte suscipientis charitas, et ex parte causæ pietas, quæ comprehendit honorem Dei et proximi utilitatem*³. Attamen bene advertit Bellarminus, id non est subditorum judicare; sed ipsorum est grato animo beneficia, quæ a superioribus conferuntur, exosculari. Tanto magis, quod si aliquando non potest totum prodesse, poterit in parte: cum Indulgentia sit divisibilis.

73. Q. 4. Quid requiritur ad Indulgentiam lucranda?

R. In omnibus Indulgentiis hæc requiruntur ad eas lucrandas:

1. Ut indulgentias lucraturus *intentionem* saltem virtua-lem habeat illas lucrandi: quod certum est, quoties indulgentia concessa sit cum certa intentione sibi proponenda, v. g., orandi pro felici Ecclesiae statu. In ceteris casibus, an ista intentio necessario requiratur, affirmant plures cum Billuart; nam opus præscriptum dirigi debet in finem ab Ecclesia intentum: hoc autem præstari nequit sine virtuali saltem intentione Indulgentiam lucrandi. At plures cum Lugo et Croix negant; nam si Indulgentia concessa est facienti

¹ Relat. in 6, *De pœnit. C. Romana fin.*, l. V, t. X. Indulgentiæ non expirant morte concedentis, nisi adsit clausula *ad beneplacitum nostrum*. Neque, habet Sa, ante ipsam notitiam revocationis.

C. Nostro xv de pœnit. et remiss. Usus tamen invaluit, ut Archiepiscopo taurinensis 80 dies concedat.

³ Suppl. q. 25, a. 2. — *V. Liguori, Op. Mor.*, l. VI, n. 554.

fale opus, si fiat, jam totum positum est quod ponendum erat. In praxi tamen prima sententia est suadenda; ideo magis, quia in hac materia non major probabilitas, sed veritas effectum producit. Hinc laudanda piorum praxis, qui mane semper renovant propositum omnes per diem Indulgentias lucrandi.

2. Ut eas lucraturus sit *baptizatus*; illi enim, qui minime est de Ecclesia, Ecclesiae thesauri non aperiuntur. In *statu gratiæ*, saltem quando præstat ultimum opus præscriptum: pœna enim non remittitur, nisi simul remittatur, vel jam remissa sit culpa. *Immunis ab excommunicatione*: quia hæc tollit communionem honorum spiritualium, *Subditus* illius, qui Indulgentiam personalem elargitur: quia agitur de veræ jurisdictionis exercitio, quæ non complectitur, nisi subditos. Diximus *personalem*; si enim indulgentia concessa sit tali altari, cruci vel ecclesiae, tunc etiam non subditi talia visitantes, indulgentias lucrabuntur; est commune.

3. Ut adimpleat singula opera præscripta: non tamen officit, si pars minima operis injuncti omittatur, quia adhuc censetur opus quoad substantiam perfici. Pars autem minima respective ad totum opus sumenda est: sic in Rosario omissio unius *Pater* et *Ave*, minima videtur; secus vero si quinque *Pater* et *Ave* ad indulgentiam requirantur, et unum *Pater* et *Ave* omittatur.

Diximus in *omnibus Indulgentiis*; ad plenarias enim indulgentias quod attinet, ordinarie hæc insuper requiruntur ad eas lucrandas⁴: 1. Omnium etiam venialium culparum

⁴ Diximus *ordinarie*; nam, ita R. Pontifice disponente, aliquando minus, aliquando plus requiritur: sic, v. g., ex Bulla Pii IV *Dum præclara* confirmata a Bulla *Nuper* 31 julii, 1679, Innocentii XI, confratres SS. Rosarii lucrantur Indulgentiam plenariam, si vere pœnitentes et confessi vel firmum propositum confitendi habentes Capellam SS. Rosarii visitaverint in festis Purificationis, Annuntiationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis, Conceptionis et Præsentationis B. V. (vid. *Pregiutilissimi della divozione del SS. Rosario*, ecc. Torino, 1859). Sic e contrario ad lucranda Indulgentiam plenariam in festis Patrocinii B. M. V.; at SS. nominum Jesu et Mariæ præter preces, Confessionem et Communionem, ex Innocentio XI et XII insuper requiritur, ut assistatur Missæ solemni. Ubi tamen defectu ministrorum nequeat Missa solemnis celebrari, sufficit ex Leone XII, si assistatur paro-